

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора географічних наук, професора кафедри раціонального використання природних ресурсів і охорони природи Львівського національного університету імені Івана Франка **Назарука М. М.** на дисертацію **Клещ Анастасії Анатоліївни «Оптимізація територіальної структури землекористування м.Харків засобами ландшафтно – екологічного планування»** представленої на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів

Актуальність теми дослідження.

Важливим інструментом європейського планування, що значною мірою забезпечує впровадження у відповідну політику принципів сталого розвитку є ландшафтне планування (ЛП). Необхідність здійснення ландшафтної політики для успішного територіального розвитку наголошена в Керівних принципах, сформульована як включення питань розвитку ландшафтів до просторового планування та галузевих програм. Одним із найважливіших аспектів є екологізація напрямів розвитку міста, максимальне вивчення наявного природного потенціалу відповідної території та врахування питань пов'язаних зі збереженням навколишнього природного середовища. Місто слід розглядати як складну систему, що враховує всі існуючі взаємодії природних, соціальних, екологічних та економічних складових. Одним із найважливіших завдань розроблення схеми планування є вивчення рамкових умов розвитку як міста в цілому, так і окремих його частин, виявлення конфліктів природокористування. Територій пріоритетного розвитку, а також установа режимів використання території виходячи з особливостей регіону. Як основу для екологоорієнтованого розроблення схем використання території пропонується застосовувати ландшафтне планування, яке є по суті, галузевим плануванням землекористування з позицій охорони та збереження природи. Отже, актуальність теми дослідження Клещ А.А. очевидна.

Формулювання наукової проблеми, нове розв'язання якої отримано в дисертації.

У дисертації розкрито суть інтеграції ландшафтного планування в просторове планування м.Харків в методологічному полі конструктивної

географії. Проведено просторово – часовий аналіз історії формування структури землекористування міста та визначено особливості структури. Об'єктом дослідження слугували проблеми землекористування: генетико-морфометричний аналіз комплексна геохімічна зйомка ґрунтового покриву всієї території міста Харків, геоінформаційне моделювання просторово – часових закономірностей розвитку міських ландшафтів за даними картографічних творів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у винесених автором на захист основних наукових положень щодо оптимізації землекористування м. Харків засобами ландшафтно – екологічного планування:

- автором проведено морфо метричний аналіз рельєфу території м. Харків засобами ГІС – технологій з використанням параметрів абсолютної висоти, кута нахилу, експозиції, планової, профільної та загальної кривизни поверхні рельєфу. Побудовано відповідні картографічні твори.
- у конструктивно-географічному аспекті розглянуто і створено картографічна модель, яка відображає сутність рекомендованих заходів з оптимізації територіальної структури землекористування;
- оновлено методику історико – ландшафтних реконструкцій відновлених природних ландшафтів на основі даних картографічних творів шляхом залучення інструментів ГІС – моделювання;
- розроблено заходи щодо оптимізації сучасної структури землекористування м. Харків;
- запропонована інтегральна система рекомендованих напрямів оптимізації територіальної структури землекористування.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, розроблених у дисертації Клещ А.А.

Винесені на захист наукові положення достатньо сформульовані, систематизовані та упорядковані; ймовірність одержаних висновків забезпечується проведенням значного обсягу польових досліджень,

обґрунтованістю вихідних наукових положень, використанням апробованих результатів досліджень державних служб та установ, сучасних дослідницьких технологій.

Зміст дисертації, автореферату та наукових праць, опублікованих за темою дисертації, дає підставу для висновку про те, що наукові положення та отримані результати дисертаційного дослідження є достатньо обґрунтованими та об'єктивними. Вони базуються на теоретичних засадах конструктивно-географічного дослідження, використанні фактичного матеріалу із офіційних статистичних джерел та фондових матеріалів управлінь та відомств, а також даних, отриманих автором в ході картографічних моделей, проведенні їх оцінки, аналізу, інших літературних джерел.

Дисертаційна робота проілюстрована – 30 рисунків, 7 таблиць, що сприяє узагальненню і кращому сприйняттю отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій. Висновки до кожного розділу – чіткі, логічно побудовані та базуються на результатах проведеного дослідження. Список використаних джерел налічує 471 найменування, з них 211 іноземних.

Наукове та практичне значення роботи.

Розроблені у дисертації теоретичні аспекти дослідження територіальної структури землекористування м. Харкова можуть бути використані при розробці документів планування стратегічного та територіального розвитку міста та при розробці програм природоохоронних заходів Департаментом екології та природних ресурсів ХОДА.

Практичні результати роботи використовуються у навчальному процесі навчально – наукового інститут екології Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна при викладанні дисциплін «Ландшафтна екологія», «Ландшафтно – екологічне планування» «Ландшафтно – екологічне планування на заповідних територіях» та під час проведення польової ландшафтно – екологічної практики студентів.

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих автором достатня із врахуванням встановлених вимог, позаяк, здобувачем під час виконання роботи опубліковано 38 наукових праць, серед них 8 статей у вітчизняних фахових наукових (в тому числі 2 у фахових виданнях категорії А включених у базу WoS, 4 статті у зарубіжних спеціалізованих виданнях, 23 – апробаційного характеру). Роботи пройшли апробацію на достатній кількості наукових конференцій, семінарів високого вітчизняного та міжнародних рівнів.

Оцінка змісту, викладу й оформлення дисертації.

Дисертаційна робота починається з розділу «Оптимізація територіальної структури землекористування міста як напрям досягнення цілей його сталого розвитку» де проведено огляд нормативно- правової бази регулювання містобудівної діяльності в Україні та дотичних до неї документів. Відзначено, що національна практика розробки містобудівної документації у значній мірі тримається позицій ігнорування «суб'єктності» організації природного середовища міста, здебільшого розуміючи його не як цілісну систему забезпечення життя, а як розрізнений набір місцевих умов та чинників, що здатні обмежувати чи сприяти процесу містобудівного освоєння.

Виявлені вже на цьому етапі значні розходження у трактуванні базових понять, їх скрупульозний аналіз дозволили автору розробити низку їх авторських трактувань, що стало підґрунтям для вироблення методичних підходів щодо проблем оптимізації територіальної структури землекористування.

В другому розділі роботи «Методика дослідження міського ландшафту засобами ландшафтно – екологічного планування» висвітлюються алгоритм проведення дослідження, методичні особливості здійснення його окремих етапів. Логічна схема проведення дослідження розроблена на основі редукції та адаптації оригінального алгоритму ландшафтно – екологічного планування. На останньому завершальному етапі схеми планування території

надають пропозиції щодо реалізації запропонованої моделі сталого розвитку регіону та визначають етапність здійснення проектних пропозицій, розробку заходів для вирішення пріоритетних природоохоронних завдань охорони компонентів довкілля.

В третьому розділі роботи «Інвентаризація та оцінка територіальних структур міського ландшафту Харкова» здійснено комплексну інвентаризацію фізико – географічних умов, що дало змогу узагальнити дані щодо основних рис геологічної та геоморфологічної будови. Генетичних ознак ґрунтового та рослинного покриву території м. Харків засобами ГІС із використанням параметрів абсолютної висоти, кута нахилу, експозиції, планової, профільної та загальної кривизни поверхні рельєфу.

Цілком обґрунтований четвертий розділ роботи «Оптимізація територіальної структури землекористування міського ландшафту Харкова». Як результат дослідження проведено зонування території міста Харків за 4 типами інтегральних цілей розвитку (розвиток, підтримка, охорона та реабілітація) із обґрунтуванням екологічно доцільних напрямів оптимізації територіальної структури землекористування та рекомендаціями щодо впровадження для кожної зони.

Дисертація Клещ А.А. відповідає всім вимогам, що пред'являє ДАК Міністерства освіти і науки до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата географічних наук з точки зору актуальності, наукової новизни, теоретичної та практичної значимості, достовірності отриманих результатів. Список використаних джерел нараховує 298 найменування. Текстова частина має достатні й вірні посилання на літературні джерела.

Зауваження, дискусійні моменти, побажання:

- 1) варто звернути увагу на проблеми недостатнього узгодження законодавчих актів, що регулюють економічні, соціальні, екологічні аспекти розвитку територіальної структури міста;
- 2) вважаю некоректним, коли в науковій новизні автор в рубриці вперше відмічає чотири позиції, зокрема пункт два варто віднести в рубрику «удосконалено»;

- 3) дискусійним є питання розуміння автором поняття «внутрішні та зовнішні конфлікти природокористування»;
- 4) чи завжди доцільно втілювати ідею автора «про закріплення певного типу землекористування за конкретною його ділянкою (Висновки, пункт 3)
- 5) тематика дослідження була б більш широко розкрита, якби в роботі були окреслені міждисциплінарні зв'язки положення яких використано при вирішенні поставлених завдань;
- 6) в процесі оптимізації територіальної структури особливої уваги потребує проблема прогалини процесу планування (неузгодженість різних планів, стислі строки підготовки, слабкий зв'язок розроблених документів з новими науковими концептами, зокрема і щодо сталого розвитку);
- 7) вважаю, що робота мала б більш практичне використання, якби була розроблена схема функціонування механізмів імплементації принципів сталого розвитку в систему територіального планування міста;

Відповідність дисертації паспорту спеціальності, автореферату – змістові дисертації.

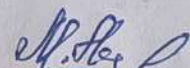
Дисертаційна робота написана на відповідному літературному та науковому рівні, відповідно до правил стилю наукового мовлення. Основні положення викладені чітко і лаконічно, згідно з вимогами до робіт такого рівня. Зміст дисертації **Клещ Анастасії Анатоліївни** «Оптимізація територіальної структури землекористування м. Харків засобами ландшафтно – екологічного планування» відповідає паспорту спеціальності 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів.

Загальний висновок.

Дисертація **Клещ А.А.** є самостійною, завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані теоретичні й експериментальні результати, що в сукупності свідчать про вирішення автором важливої наукової та господарської проблеми. Зазначене має суттєвий зміст для розвитку конструктивної географії у галузі розв'язання проблем природокористування. Наукові положення, висновки і рекомендації, які містяться в ній і виносяться на захист, одержані автором самостійно і є його особистим внеском у конструктивно-географічну науку.

Вищезазначені у відгуку актуальність проблематики, теоретичне значення, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і практичних рішень дисертації, їх достовірність, новизна і достатній науковий рівень практичних розробок дозволяють зазначити, що дисертаційна робота **Клещ Анастасії Анатоліївни «Оптимізація територіальної структури землекористування м. Харків засобами ландшафтно – екологічного планування»** відповідає чинним вимогам ДАК України і є підставою для присудження автору наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.11 – конструктивна географія і раціональне використання природних ресурсів.

**Офіційний опонент, доктор географічних наук,
професор кафедри раціонального використання
природних ресурсів і охорони природи
Львівського національного університету
імені Івана Франка**

 М. М. Назарук

**засвідчую підпис професора Назарука М.М.
учений секретар Львівського національного
університету імені Івана Франка**

 О. С. Грабовецька